

B

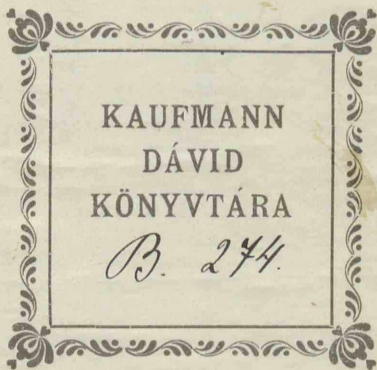
274.

הוצאת המדפיס
מאן ידוע
מאן ידוע

2.50

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA
B. 274.

Friedrich

הנחמד חי בן מקיץ

להקיץ כרדמים משיכת האולת על אדני המוקר יסודתו
בהררי קודש - חברו אבי המליצה ושר החכמה הרב
הכודש - בכל מדע-ר' אברהם בן עזרא ז"ל ומחבר
לטהרה אגרת של הרב רבינו משה בר נתן ז"ל שכתב
לרבותינו בעלי התוספת אודת ספר מורה בכוכים ועוד
איזה אגרתיוס מהנשר הגדול הרמב"ם ז"ל

הובא לבית הדפוס ע"י החמור רפאל בהתורני המופלג
מהור"ר מכלי כר"ו מבלוגא

נדפס פה בק"ק ברלין
ביום כ"ה חשוון תר"ל

בבית ה"ה כהר"ר איצק שפייאר כר"ו נתן הרב
הגאון הגדול מהור"ר דוד ז"ל שהיה אב"ד
ור"מ דק"ק ברלין

תחת ממשלת אדונינו המלך המכס האדיר והמקיד
פרידריך השני מלך פרויסן ודוכס
ברנדנבורג יר"ם ותכשא מלכותו אמן

בשנת תקכ"ז לפ"ק

הקדמה המסדר והמביא את

הספר לבית הדפוס

בהיות ידוע ומפורסם לכל משכיל מכני עמינו שהספר
הנחמד מעט הכמות ורכ האיכות קראו המהמר
מי כן מקיץ להקיץ נרדמים משינת האולת לאחוז דרכי החכמה
ועל אדני המוסר יסודו בהררי קודש • והדברים כבושים ילאו
מאבי האליצה ושר החכמה אברהם בן עזרא • ובו הועלת רב
לכל קורא ומשכיל ולרוב תשיבוהו של הספר הלו כבר הודפס
אלל הספר הנכבד יקר הערך ראשית חכמה בדפוס
קונסטאנטינא • ועסה בראותי שאינו במצא כלל • אף אחד
בעיר ושנים במשפחה • לכך אורתי כגבר חלני והבאתיו תחת
מכשם הדפוס לזכות בו הרבים וכדי להגב זושרא לא ירכוש
הנכתי ג"כ אגרת נחמד מהרב רבינו משה בן נחמן ז"ל ועוד
שאר אגרת מהחזקות כאשר יראו עיני משרים ובכן קנו ספר
הנחמד ברצי כסף מעט תחת היותו בדמים יקרים • וזכות זה
טיגין ה' עליכם ככפרים • ויקבץ נדמי ישראל המפוזרים כ"ד
הקטן רפאל בהתורני המופלג מהור"ר חנני כר"ו מגלוגא
בהרנני המופלג מהור"ר יוסף זל"ל כ"ן ונכד להרב המאה"ג
בעל המחבר זרע אברהם על המדרש פהגאון המחבר ידי משה
זל"ל ככד הנשר הגדול רש"ל זל"ל

שמעו

חכמים מילי ויודעי' . האזינו לי . אנשים וישישים .
 והקשיבו בושרים וכערים . כי אמת יהגה חכי .
 ומפתח שפתי מישרים . אלו עזבתי את ביתי . כטשתי את כחלתי .
 והנחתי מולדתי . ומקומי ובית אבי . ומשפחתי ואחי ואמי כחרו
 בי . בני אמי . שמני נוטרה ללא כרמני . קמתי לכנאני . ולבקש
 מרגוע . כדי שתכוח רוחי וכשמתי . והנפש נפשי ותתיקד יסודתי .
 ועמים רבים . ודברי שומרים . וארא והכה איש זקן הולך
 בצדה . משבק לאל יתעלה ומודה . דמותו דמות מלכים .
 והודו כהוד המלאכים . לא החליפוהו הזמכים . ולא שכוהו
 השנים . עיניו כיונים . ורקתו כפלא הרמוכים . לא עותה
 קומתו ולא כשל כוחו . לא כהתה עיניו ולא נק ליתו . שמנים
 טובים כריח כרדים . חבו ממתקים וכולו מתמדים . ואמרתיו לו
 שלומיך יקבה . והקבמה תמיד תהגה . ולעד לא תשגה . בן מי
 אתה ומה שמך . ומה מלאכתך ואי זה מקומך . ויעני כמילין
 ממולאים . כאבני מרגלי' . וכדברים קדורים כפומים ואורים .
 ויאמר לי יושב השם את שמך . וישים ככהר שלומיך . ויקים
 תמיד בכסלך . וישמור מפני רגליך :

חי בן מקיץ שמי

ועיר הקדש מקומי .
 ומלאכתי אשר אתה רואה .
 אעשה ולא אלאה . אשוטט בכל עיר ומדינה . וככל צד ופיכה .
 ואבי הדריכני דרך חכמה . ולמדני דעת ומרמה . ואהיה אצל
 אמון כבעל המון . בצילו חמדתי וישבתי . ולא אשתק . כי
 פריו לחם ערב וכמתק . ויהי כאשר דברנו וארכו הדברים .
 וכללה למיני כנפיים ולמוצאן דעת ישראלים . ויאמר הברת פניך
 העידה . ויפירתך הגידה . כי אונך פתוחות . לשמוע תוכחות .
 וכפשך ככונה . לקנות חכמה וכינה . וזאת המלאכה אשר אבי
 בוחן ומוקר . לעולם לא תכזב ולעד לא תשקר . כי הוא
 צמאנים . ולרואה בעינים . והמכית אותו ממשל בצברים .
 ועלם הרודים אשר בך רודים . אינם ידידים כי אם מורדים .
 ללא רעים . מרעים . ולא אהובים . כי אם אויבים . מזודים
 וחרמים . פורשים וטומכים . וגבורים ועצומים . אקורים
 ומעבים . אשרי אנוש ינצל מהם . ומוטא ילכד בהם . הנוקט

זמר שמי
זאלה

חי בן מקיץ

במכמרות' לא יחלט . והנלכד ברשתם לא יפלט . בני שוב
מחליותם . ואל תפן אליהם . ואל תשמע למיליהם . כי לרע
ירוכזו רגליהם . והאמת אשר לפניך הולך . ככה הסקר והאמת יא
לך . ואשר מימנך . מכשפך ומעכך . ככל קונץ וזועף . וככל יום
צוער וזועף . חרביו לקרביו יגופו . וסביביו שביביו ישרופו .
חמהו כאש תבער . וכעסו כלהב כבער . בכל הט ישטה . ומכל
אמת כוטה ושוטה . דמיונו באר היה יכסוף לטרוף . וככפיר ישב
במקתרים לחטוף . וישר משמאלך . מכשילך ומכלך . לעולם
מיחל ומקוה . ותמיד קומד ומתחיה . ואם תכתשהו במכתש לא
תקיר מעליו אולתו . ואם תכהו בפטיש לא תחדל לקלותו . כל אוכל
יאהב . ולא ישבע מה"ב"ב . ואשר בחוכם . לא יבין ולא יחכם .
ושוא ידבר והכל ימלל . והצדק יעות והאמת יהולל . הפוכת בלבו .
ואון יחשוב על משכבו . לא תשבע מראות עיניו . ולא תמלא
משמוע אזניו . יאתה האחרים כושק . ולכך להם אויבים וחושק .
ולא תדע כי ההולך באורחותם . לא יחלט משחיתותם . היקחה
איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה . אם יהלך איש בגחלים ורגליו
לא תכוונה . כן המוטה בחלק פיהם . וכהפכה כנועם דבריהם .
בני אל תלך בדרך אתם . מנע רגליך מנתיבותם . כי רבים חללים
הפילו . ועצומים השפילו . דרכי שאלו דרכם ומעגלותם .
ונתיב מות מנתיבותם . ומקילתם משול אתה בהם . והשתלט
עליהם והכנע השוטה כמתאזה . והמתאזה כשוטה . ושפטם
בצדק והמשפט אל תטה . ואשר ידבר מהם ושוא לא תאוו לו .
ולא תשמע אליו כי יסכן קולו . אל תאמן בו . כי ישבע
תועבות בלבו . עשה זאת איפה בני והנצל . בטרם יפוח
היום ויכוס הצל . ושמור דברי האל ואל תשכחם . ולעד לא
תזיחם . נזרם תמיד בקרבך . כתבם על לוח לבך . יהיו לך
לכדיך . ואין לזרים אתך בלעדיך . כי לויית הן הם לראשך .
וענקים לגררותיך . יכלו בטוב ימיד . וכנעניות שכתך .
ויהי כא"שר שמע"תי אל"ה הדב"רים . אש"ר מפני"כים
יק"רים . ידעתי הקר ממוקריו . והממיר אמריו . והמפריד
דבר מדבריו . קומם נפשו משחיתתה . ועולב יחידתו
וממיתה . והמחזיק בם ומהם לא ירפה . לעד ימיה ולא

וקפה . כי חיים הם למוצאיהם . ולכל בשרו מרפא אמרתי
 משכני אחריך כרובה . אגילה כך ואעלוזה . כדורך איש מייץ
 הרקח ומעסיק . ויאמר לא כוכל לרוץ כגדי . ולעוף עמדי .
 וכנפוך כשכרים . ואין לך איברים . מי יתן לי חבר כיונה .
 אעופה ואשכונה . כי אדני . אל תפן אל זדוני . כי אליך
 גליתו את רבי . ועליך השלכתו את ידיו . לך תחלתו וסכרו
 רפא חלי ופנוש שכרי . ויולכני דרך קרובה . אל ארץ
 ארוכה ורחבה . חלק לשלשה חלקים . עמוקים ודחוקים
 תחלת האחד כמים . וסופו בשמים . והשנים הנשארים . אשר
 המה העקרים . האחד במזרח הצותו . והשני במערב ראשיתו .
 זה על זה יהל אורו . וזה מזה ולבש הדרו . לאלה תחלק
 הארץ בנחלה . בראש מתחילה . ולא יוכל ללכת באלה
 המקומות הגבוהים כי אם איש מלאה רוח אלקים . ובקצה
 הארץ הזאת עי'ן תסע קולהו מרחוק ישמע מלולה . פלגיה
 בהרים ומימה אדירים מרפאם כל מוחץ ומחלה . ומעלים
 רפואה ותעלה . ואנחנו כאשר קרננו אליה . ועמדנו אליה
 הכשטנוי כתהוי השליכני והורדיוי ערום לתוכה ויאמר לי שתי
 מים ממקורה . ונזלים מתוך בארה כי בה יתבשה שכרך . וירפא
 איברך . ויהי להם כנפים . לעוף בשמים . ממימי הקיים .
 אשר לכפשות מחיים . ויקורו ממך מכאובים מנגעו' . ותלחים
 רעים ונאמנים . ויהי לי כנר לכבוש את שכרי . מכנפי ואברי .
 אכי כאשר שתיתי די . ינהר ונתרפתי ממחלוי . שלח ידו
 ולקחני . וממזלות העי'ן העלכו . ויביאני אל מדינה .
 קדומה וישינה . הורגת אוהביה . ואוכלת יושביה . בתוכה
 אהלים . קשיכים ואפלים . השמש דחוקה מהם . והירח לא יזרח
 בתוכה תבא הקמה . ואחריהם שי'ן קמה . מזורה אינו נקתם .
 תהפך כחומר חותם . והמדינה אנשים . דלים ורישים .
 ומיהם מעט ורעים . והם בונים ונושעים . ורואים הכניפים
 יהרקו . והזרעים ירמקו . והרמוכים יסתרו . ואילכים
 יעקרו . והכל כופלים כמו קשואין דורש ואין מבקש . ואין
 יעמדו ולא יתפרדו . והם מקובלים ומקופרים . כמאובים ונרים .
 אין להם שקט ושלוה . ונקת וחדוה . כי הדברים הטובים .

חי בן מקיץ

צדעים - מעורבים - הקדוה במדוה - והשמה באהבה
והשטן באסון - הידועים לא ימצא חן בדעתם - וקלים לא
ירדו בקלותם - ואנשי חיל לא יכזבו בחילם - כי עת ופגע
יקרה את כולם - ושם קרבי השטן גבוהים ורמים - בהם יבנה
עמים ולאומים - האחד יהלך בארקים - והשני יעופה
בשמים - גם חשך לא יחשיך מהם - כי השמש תזרח ביניהם -
בקרן המתהלך יתחלק לשתי רוחות - והמתעופה לעושר
משפחות - תמשה חיוביו מרגלי - ותמשה חיובים מקבלים -
אלו לאלו יגיעו בדברים - ואלו מאלו סומעים אמרים עד
שיבואו הדברים אל מלכם - והמלך יבין בהם ונתחכם - ושתי
רוחות תומות ומשחיתות - אחת ככפיר בחרון אפו - כחזור
בתאותו וישאפו - זאת ההבל לכעוס - וזאת התאוה לאכול
וללעוס - ועליהם שומר איש מקרו וחכם - יבין צורכם -
ומצליק דרכם - ויסקל ארמות - ויפלק מעבלותם - משחת
וממות ירחיקם - ולשלום ולחיים ידביקם - ומרשע ומפשע
ימנעם - ואל האמת ודק ימנעם - ובגבול אילו אנשים כל
חי אבוקים - שרעלים ויעלים ואלים - וגמלים חבושים שמה
יונים - לפורים ועורבים ותורים - גאנה ואלפים - וכפירים
סורפים ותמורים וקוקים וברכיים אבוקים - שרעלים ויעלים -
ואלים וגמלים חבושים חכמים ותלדים - רכניו נצרים מתחננו
ועקרבים - ואריות ודובים - פרדעי ודגים - וכל אשר במים
מוגים - ויורדני משם אל גינת אגוזים בה כל פרי עץ - וכל
הארזים - עליהם עוף הימים ישכנו - ומבין עפאים קול
יתנו - מעינותיהו יפוצו - וצמחי יצונו - ברמיה סורקים -
מקולקי ומעוזקי - שרשיה על יוכל השליחו וינקותי על פלגי
מים תפריח - במוט נשאו עוללותיה - וככתף קבלו אשכלותיה -
שמים כסתרים כעבים - ותלמיה מרווים כרביבים ענפיה
תטוף קאים - וכופיה תכיעה בשמי - בתליה הניצו הרמוכים -
ובצרוגותיה הזהירו השושכים - ועל פתחי כל מגדים -
חדשים גם יאנים - והתמרים נתנו פריהם - והתאוה פגיהם -
הגטן הרקח - והדולאים נתנו ריח - ויעלני הגנים - אל
הר בכוכבים - שם כתר אופיר - ושואם יקיר וספיר - ונרזל
ונתשת

חי בן מקיץ

ד

ונמשת . ופטרה וברקת . וכדיל ועופרת . ודר וקורת .
ובחרשיש וכדולק . וגפרית ומלק . וכל זפת פענץ . ותפת
ההרים . הנזכרים . ארץ רמת ידים . סביבותי מקיפות
כמים . בחוכה קלעים מבקעים . ועיינות כובעים . וגבעות
ובקעות מגלים . ונחלים . מדברו . ונהרות ואגמים .
וימי יהמו גליהם ויקמרו מימיהם . רעשו הרים בגאותם .
ולא יעברו חוקם ובריתם . ויעביר המים ההם . ויביאני אל
גבול גדול מהם . וארא קסו . ורותות כושכות ומרקפות .
וקערות וזעות . וזועים תפרק הרים . ותשבר קלעים . ועיפון
הרעמים . ירעיפו העננים . סוככים בשמים איהנים .
מזויזים ורביבים ורקיפים בגילים מלוקשים . ושעירים
נחלים . ושם אכני הכרד בתוך אזור . והאזה שמורים לעת
זר . ליום קרב ומלחמה . ואחרי הגבול הזה אש אכלה . אל
השמים עולה . גמלים בוערים . ורשפים קוערים להכיה
במרכים . ושכיבה ככוכבים . לא יכזה הגשמים . ולא ישתפוף
הימים . הקלעים ימסו . ממרורותיה . והארים יזיבו משליכות
אכני כאשר ראיתי את אותה . ומזיתי דמותה רפוי ידי . וכשלב
ברכי עששו מפעם עיני . ונפלו מפחד ימי . ולא יכלתי
לעמוד וכי נפשי נכבלה מאוד . ויגש האיש אלי . ויעמדני
על רגלי . ויאמר לי אל תירא ואל תחת ואל ירך לכרך . כי
הלך כמו אש לא הכוה ולהבה לא תבער כך . ויעבר גם הוא
לפני . ויאמר בא ברוך ה' ויקחני מהרה ועבירני למדורה .
וארא הלהבים לפניו מוסקים . והשכיבי לפניו דולקים .
והבשמים בכו מקיפים . ויהי כאשר ונאנו את סומו ונלכנו
מחומם . וארא אלל מדינה . ממלעות שמנה להם זבולים .
עצומים וגדולים . אמינם ומזקים . פראוי מוזקים . אחד
ואחד גביהם . מרוח לא יבא כיניהם . איש ידובקו . יתהלכו
ולא יתפרדו . מהכהגותם לא החליף ולא השתנה . ונבאותם
לא תמנה . ולא תקפר וכולם מנצחים . וברוך יחד משבחים .
לעולם עומדים . ולנורם עובדים . שומרים חוקותם ומחזיקים
בבריתם . רעה לא תאונה אליהם . וכגע לא יקרב באהלהם .
לכתם לבת שואפים . ועבודתם עבודו נכספים . גורתם

שוקדות

חי בן מהיין

שוקדו' - נפשות' חולדו' - כי עליו' יזרח האור ממעי'ן טהו' - שמה מעין בני' - באר מים חיים :

בממלכה

הראשונה אנשים טהורים גבורים - זכום וברים - צעירי' וקטני' - אפים ולבני' ירצו ולא יגעו - ילכך ולא ייעפו - וקצונו למלך משנה - מזיו כבודו יתנה - יתת מחמתו - ויבער מאמתו - אם יקרב אליו יכבד - ואורו יתבע - גויתו חדל' - ומאורו יראה הפלא - ואם ירחיק ממנו יזהר - וכבקר יאיר - צורתו תמל' - ולעין יראה ויגלה :

בממלכה

השנית אנשים שוני' - חכמי' וידועי' אמוני' בעבודת' ופועלים מהירים במלאכתם - כותבי' מכתבות - וחשבי' מחשבות מרחק רחוקי' - ופתוחי' פתוחי' - בהם יבגח עמי' - יהיו חרטומי' וקוסמי' גיבורים וישרים - נגידי'ם וקבני'ם וקצוים - יועצים ומליצים ומוכיחים - בדברי' נכונים - בו אחד במלאכתו רב ואב - כנצלאל ואפליאב - עליה' מושל - ירוץ כנבי' ולא יכשל - קופר המלך ומשרתו - והיודע בואו ונאתו - יסע נכסעו - ויחכה בחייתו - לא ולא מלפניו - ולא יסיר מנגד עיניו :

ובממלכה

השלישית נשים שאנכות - תופשים כנורים ועוגבים - ומיכי' זמרים - וחזק במצוללים - ומקולות ונבלים - מפוזז' ומכרכרו' - מרקדות ומשק"רות - עליהם מלאכה ענוגה ורכה - פניה כשמש כנאזו - וכירח בתומתו - ועיניה כחרבות - ועיניה כעדר הקצוות - שכולם מתאימות - ומכשול שלימות - כמוט השכי' שפתותיה וכעין העורב קשתותיה - ההולאהה - בפלת הרמון רקה - מבעד לזמתה - אג"ן הקצר שור"רה ותואר השמה תוארה - אור' - יגל ויהל - וכל רואה יחמה ויבבל :

ובממלכה

הרביעית גברים גבורים - על הכל מאי"רים - ובחוב' המלך יתהלך - ומשנהו ימליך - ולכשהו מהדרו - ויעטפו מאורו - והוא כחזן יוצא :

יולא מחופתו . ירוך אורה כנתיבתו . ואין כעלם מזיו
 ואין נקתר מחמתו . ולא יוכל אנוש להביט ככתו .
 ולהזכירו נכחו . כרועה עדרו ירעה . ולעד מדרך לא
 יתעה במקמתו יבילם וכתבונתו יכהלם :

ובממלכה

החמטית אנשים אדומים . שופכי דמים .
 קעפים ומנפים . ושודדים ומזידים .
 הקרב אומנותם ומלחמה מלאכתם . השוחד לוקחים . הכפשות
 רוצחי . ומפילים הקללי . ואוכלי השללים . אובהי און
 ומרמה . ושונאי דעת ומזימה . שלטונם איש מלחמה . ובעל
 חמה . מכיו מוריק . ושיכיו חורק . כמתיו מודכים . ומליו
 שנוכים . כניתיהם ערוכות . וקשתיהו דרוכות . פרקות
 קוקיו כזר נחשבו . ובגלליו כקופה ירחבו . הורג נקיים .
 וגוזל עניים האון פעלו . לא יכלם מדבר מרמה . לא יבוש
 מעשות זמה :

ובממלכה

השטית אנשים לדיקים . בחום מחזיקים .
 דרכיהם ברים . ומעשיהם מיושרים .
 ומחמוך בשוחד נוערי כפיהם . ומראות ברע עולמות עיניהם
 הצדק עושים . והנצע מאוקי' יושבי אהלים . מורים
 בפלילים . שופטים ושופרים . דייבים וקברים כניאי' ונשיאי'
 בהנים ובאונים . עליהם כגיד . לדיק וחסד . באמת ידין
 אומרו . ובלדק שופט עמיהו . לא ימצא חמק ורשע אהו .
 כי שבת מישור מלכותו :

ובממלכה

השכיעית אנשים בעלי חושיה ומדה .
 ובינה וערמה כמני כמעשיהם מקשים .
 ובלכתם בוששים . לחסד אונרים ושומרים . ועל פשענו
 קמים וכוטרים . לא יקפרו מורה . ולא יראו מעבירה .
 לא ימהרו לריב ומל"ה . ולא יקושו להתמים ולרצות . בהם
 לדיק כדבה ונראה . ורשע מתערה ומתגאה . כשואה פנים .
 וטר חמשים . ויועץ החבולות חכם חרשים . טוב עם ה' ועם
 אנשים . וכבון לחשים . טובת ואופה . הובש ורופא . כרמתי
 וקוטני' . יכבנו ושולחני . כאמן יז"לי וכדיב וכלי וכל האדון להם
 והרוד

הי בן מקיץ

והרודה בהם • איש גבור וחכם בחכמתו • ויחיד בתבונתו •
עליו מראה כבוד • והדר והוד • בדעת' מתפאר • וכבשל
מהעטר ומתוהר :

ובממלכה השמיניה עמים ולאומים גדולים ועצומים
לא יוכל למכותם ולקפרם • בלתי בוראם

ויוצרים • כזנול או החיילים • שנים עשר מרבלים • ידורו
בהם • ויגורו ביניהם • אל נד אחד ילכו • ואל פנה אחד
ימסכו • לא ישגו האמריגים • את הראשונים אבל לו דוקעי'
ואלו אמריהם חונים פניהם מאירי' כעין השמלים • יראו
את מוטטים • וכחריבים להטים • ואחרי המלכות האילו זכול
אחד • על מוהו וכוהו מוסד • ארצו ארוכה ורחבה • כמדב'
וערכה אין בה שוכנים • ודרים ותושבים זגרים • על כן לא
חמדד עבתו • ולא יודע שיפור קומתו • והכל בתוכו כתוכים
ערוכים כבוגים • ברוב כחו וכניעה • ובגודל אורו יקיעם
ומזה בחלקים • מועדים ועתים • שמים • רגעים ושעו'
וימים ושנים :

וידהי כאשר רגענו לקלותו • וקרצנו לעבודתו • וארצ'
צורת מופלאות פליאות • ומראות בוראות •

מלאכים חיילים גדולים ופרוכים עלו עצומים • שרפים
עומדים • משנתיים ומודים ומעודים • ושכאבים ואופנים
מזמרים ומנגנים • בפסות מקדישות • ורומו' מכלו' וארצ'
ואומר מה בורא המקום הזה • אשר אני חוזה • ויאמר של
כעלך מעל רגלך • והכיל יחידהך • מתמוס גויתך • ועד
קרעפיך • והנח עפעפך • ורא' בעונוי מחשבותיך • באשוכי
לכרך • אמרתי לו היש לאדוני עוד דבר שלא אראנו בעיני •
ולא אשורגי באישוכי • ויאמר יש את' ואין שכי לו • גם כן
ואת אין לו • ואין קץ לכל עמלו • המקו' לא יכלהו •
וזומנים לא יקדימוהו • הלכות תקצרה מלספר גדלו •
וסלשכות תעצרה לדב' הלולו • כי לו הדר והוד • והנח
והכבוד והתפאר' והגדול' והגבורה והממשלה • ומלכותו אשר
לעדי עד לא תכלה • כי הוא עושה את כל אלה • אין
אלוה בלתי • ואין גור זולתו • אין קץ לדעתו • ואין סקר
לתבונתו

לתכונתו . לא ימלא קביונו . ולא יודע עביונו . כבוד
 גדולתו . העלם מאכזב דעתו . מגודל יפעתו . כמנע
 ראותו . כי השמש נסתר באורה . מהכירה . ובאחריתה
 מחזות . לכן כלאו הכפשות מהכירו . והלכבות משורו .
 איך לו תכנית ותדמהו . ולא דמות ותמשלהו מעיין חכמה
 ומקורה . ועי"ן התכונה ועקר"ה . יודע הנסתרות הגלויו'
 ופעלמות . בואן לכבות . וחקר כליות . צדק ומשפט דתיו .
 ומקד ורמיו מדותיו . והיושר מעגליו . וכל יש מפעליו .
 איך תוס מתומה . ואיך רוס מבלעדי רומו . ואיך שלו זולתו
 שלמו . אמרתיו לו כי אדוני הקטיבה לקול תחוכו . כי כך
 נשאתי את עיני . ועליך השלכתי טורתי . וכידך הפקדתי
 רומי . הגידה לי כמה אקדמנו . ואיך אדענו . כי תא"ב
 האבת"י לדעתו . ובכסוף נכספתי לראותו . ויאמר אם
 תקמוך כדברי . ולא תקיר מאחרי ותדע את רותך . פפי
 יכולהך וכואך . איך תוכל לדעתו ולקחתו . אמרתיו לו ברוך
 תהיה . ולעד תהיה . כי הבאתני עד היום ליכנס ולילא
 בשלנו . אשריך ואשרי חביריך בשומעי' חכמתך והשומרי'
 דתך . יהי ה' מלהיך ברוך . אשר חפץ בך והמשיך . בעולמו
 והפקידך על עמו . ואשר נחפו אליך . והשמיש והשמיעיכי
 מילך . ותעלה על כל הפארת וגדולה . יתברך ויתעלה .
 על כל ברבה ותהלה . לטדי עד ולנכת נכתי' . אמן נכת
 קלה אמן אמן אמן :

תם ונשלם בעזר תם אל עולם
 אשר מלכותו קיים לעולם

חי בן מקיץ

על הדגה	אפלוג דאגה :
כי הפילג	אותי דילג :
אודם פני	נחו שלג :
לולי יקטן	הוליד פלג :

למי אכוס לעזרא מחמקיא	אשנע מפני עוד הזכובים
אשר לא יתכו השב לרוחי	בכל כוחם ועיקונו כאויבים
ועל עובי ועפעפי ירוזון	באזני יאמרו שירי עגבים
אדמה לאכול פתי לבדי	והם בו יאכלו כדמו' זאבים
ועוד ישתו זכוס ויכו פלו	קראתים כאהובים או קרובים
ולא ירצו לכד חלקם פקדתיים	ביין עתיק ומשמן שה כשבים
ומעט רק אכול אשר לפני	ליין משתי ופת אוכלי תאבים
וכי תקרא למדעי לאכלה	והכס יושבים ראש המקובים
יקול בי סתו כי הוא יכלם	בקור רוח שלגים או רביבים
ולולי זאת תקונה מפניהם	בכך אודה ליושב הכרובים

תם

אגרת מהרב רבינו משה בר נחמן ז"ל לרבנותינו
בעלי תום' על אודת ספר מורה נבוכים שחיבר רבינו
משה בן רבינו מיימון ז"ל :

מרם אענה אני שוגג . עוד לדבר ולכי מפני היראה
מתמוגג . וכתקן מורשי המתעבה וארשת השפתיים
והקולמוס והמגילה יכועו בין הידים . כאשר ינוג הקנה במי' .
בשמע אריות שואגים ממעונותיהם . לכיף וליש מהם . רעם
שרים וחרושה . חובשים במקל ומכים ברצועה . ולכבוש
כל באי עולם תחת רגלי כבודם . טול מקל והך על קדקדם .
וכעופפ' חרכם על פלינו . חרדו רעיונינו . וכנהלו עשאוותינו
ואיך יוכל לדבר נכחות . ומה ישיב על הוכחות . עבד נכזה
בעיניו ונמאס . לכו בקרבי המס ימס . פן תאלכני אש
הגדולה . והשלהבת העולה . לדברי תורה שמחים בהם
כנתינתם מהר סיני בעסקם מהם לשמן . ובאתר דזקוקין
דכור ובעורין דאשא מאן מעייל פתיא אוכמא לתמן . ואם
אמנם יקטיר פניו . מהכינו רעיוניו . אחרי המראה כוגהים
כי שמה כגלה אליו אלהים האלהים האדירים . המכים בכל
מכה במדבר ואש תאכל מפיהם . גקלים בערו מהם . ודמות
רקיע נטה על ראשיהם . וגובה להם ויראה להם . ובכור
ה' אלקי ישראל עליהם . ואדע כי כרובים הנה הפורשים על
המוכי . וקוככים על ארון ברית ה' . ראיתי ועמהם המוכים
המוכים . ר' החכמונים . הנה פנים הנראים במרכבה והמה
האותות אשר בכבא . הנה ראשי העמודים . הם כשיאו
המטות . הם עומדים על הפקודים . ובהקעס מעל הארון
ינשאו האופנים לעומתם . ומו מכלכל את יום בואם . ומו
העומד בהראותם . אף כי אנכי אענב . איסרם משמיעם .
ודרך תבויח אודיעם . ואני כנמלה . ואין בלשוני מלה .
בזוי עם ותולעת . לא למדתי סלמה ורעיה . ואיכה על
האיתנים מוסדי הארץ כגביר חיילינו . ואשי תורת חכמות
אין עלינו . רק לפקוח עינים . ולהטות למוסרם אזנים .
ולכי וכליותי אשתונן . ועליהם אשתונן . אקח מפיהם תורה

מפי

אגרת רמב"ן

מפי ספריהם מוסר | מפי כתנם מורא . מורא כמורא שמים
שכבר הוקם לכבוד המקום כבודם . הרמק מאד מאד . רק
כמלאכי עליון . הלובשים צדקה כשריון . אשאל להם כקיון .
מלידה ומבטן ומהריון . דטבלין ומליכין בנפרדיכור ושכיבוהי
ודי מדרהון עם בארא לא איתוהי בהם ברכותיכו עושים ריון
שמים לנבשי הדרו . גיבורי כח עושי דברו . הם אות לבעלי
הכביאות . ועליהם בקרא אלקי הנפאות . והכני הקטן כשנטי
הדל באלפי . לא אמנע עטוי ולא אחשיך פי . לובש אימה
עוטה רתת וזיע כורע על ברכים . וקידה על אפים השתחוו'
זו פשוט ידים ורגלים . אדין לפניהם בקרקע אשיבה כהלכה
ואשאל כענין . ואם ידעתי גדולתם כחכמה ובמנין . והדין
אשר דנוהו . ידעתי כי בצדק שפטוהו . ומה התלמיד אשר
יבא אחריהם את אשר כבר עשוהו . רק אנוכי . היום בקטן
אשר שואל פסוק מפי תלמד . ופתלמיד אשר לעמוד על דעת
דכו חומד . ואין הביישן למד . והסירותי מקוה הכושת
מעל פני . ואשים דברי לדבני צרפת לנגד עיני בתורה
שבכתב ובתורה שבעל פה . אשר כס כל תלמיד עולפה .
להשיב קושיות . ולרבות הויות . ישאלו האויות . ובהקשו'
על גזרותיהם . ובהשיבי על דבריהם . אשאל מה . ואיך
ולמה . ורומי רות כדובה ממקום אהבת יושבת . לא רות זרה
והלכות מתשבת . רק כשוא אנו למלמדו קשבת . והחפץ כלכו
להבת שלהבת . פנים מרבת . כי מלת מלים וכאבות חדשים
כבקעת . ולשוני כמכי תדבר לא ממני חטיף ולא ידעתי .
הורוני דבות ואני אחרוש . מוסר שבתכם ולא אשים . כי
תלמדוני דינכם וצדק גזרתכם תודיעני . ומשפט אמת אשר
תוצתם השמועוני . ואם דדקכם כאתם בחצי השמים . ומתו'
סאור וטוב לעינים . טת אדאות עיני ולכי מהשכיל . קטן
מהכיל . קמחכם הגדולה . אשר החבת ונסכה למעלה .
אל כל רבותי כבהמות תשכנולי . בתכנית שור אוכל עשב .
תראוני . כתבו לי מאיזה טעם דכתוני . לא לאקופי מדיכוכו
אלא רבנון הא ודאי צריך לאודועי . ואחר שלא זכיתו מפה
אל שם . לתשובתכם ננפה . לדעת קשט אמריכם מפי ספרי'

גתחנן שהמדינה הזאת משוכנת בג' יוסות . לא איפשר למיתו
 קדם רבנן . רבותינו הרפתים : הלמדויכס אנו ומימיכס אנו
 שותים . הג' עוני דכריכס כדון כהס . ואין אנו כחולקים
 עליהם . אכל כמו שאמרו בירושלמי לית ריש לקיש מתרס לקב'
 ר' יוחנן בגין למופלג עלי' אלא בגין לאפוקי עובדא מיבי' .
 ועל הדרך הזה ועל העניון אשאל מלפני כבודכם . איזין עד
 חבונותיכס . אחרי הדברים והאמת . כראות ענתכס הטורה
 גסכמת . ועדתכס הקדושה חותמת . כל גוזרי פרץ . ופחות
 הארץ . כל כפיא וכל מוזה . כל מזה וכל פן מזה . כל ארץ
 גרפת רכניה ושריה . פנת שכתוי' . כולם הסכימו לכו' ולהחרי'
 על כל איש אשר ידו ירים . להגות כספר מורה הכוכים .
 וכספר המדע . קרנו וגדע . גם המקיימם אחת דתו להמית
 עד אשר יגזו גכיוזה עולמית . זה תופס דכריכס מעט מהרב'
 בינון מן המדורה הגדולה אשר לא חכמה . ולמה קדישי
 עליונים פרשתם לרב הקהלות רשת המרס . לא שלמתם לכלות
 קונים מן הכרס . רק לקטף עוללות ואשכל . להשחית את
 הכל . פי התמו הארץ הלזה לבז ולשמה רכושם . לשאל כאלה
 כפסם . ולא פתתם כבוד לרב הגדול . אשר בנה בתלמוד
 מגדול . מגדול עוז גסס ה' . ומקדש להמוני . המון עמי
 הארצות . העולים בפרצות . ופית תלמודינו השמש . שממות
 עולם יקומם . בכל גלות האל הזה כספרד ובארץ המערב .
 ואל המזרח ואל הכני הי' מושיע ורב . כמה כדמי אמוכה קבץ .
 כמה בתי מקדשות רבץ . כמה רעיבי מושיעה לקמו כהן מימיו
 כאמנים . וכמה אפיקורקים ומגלה כנגד תלמודינו קנים .
 השיב בדבריו הכוכים . ואם אתם בקיף האמונה אמוכים .
 שתולים במצרות הקבל' דשכים ורעככים . הלא השיעו לב ליושבי
 קצוות . כי השיב לבכרון אפירי התקוות ומוכרת התאוות
 השביעם באמונתיו ובקבלתיו כפשותם ריות . תחת אשר
 מלאו כריסם מהכלי היוונים והאכילים בטנם הוות ועליו
 בפיהם הי' מוטר גאוות . ילעיגו בשפה לפפשות הבוטקות
 ולכשמות המקוות . יכיעו ראש לתורה . פי אין טעם לעבירה
 ואין ריח למצות . בדרכי תורתינו לא ועמיקו . וכילדי ככרים

אפיקו

אגרת רמב"ן

ישפיקו • ולולי מדברי הרב ומפי ספריו חיו • וכפסם מדשן
תכמתו יריוו • וכאחלי תעודתו יאליו • כמעט רגליהם נטיו
הלכם גאוני התלמוד הטריח עצמו והוא כמוכרח ואנוס •
לכנות ספר מפני פילוסופיין שמה לנוס • לרחקם מעל ארזיסטו'
וגלינוס • השמעתם דבריהם • אם טעיתם אחרי ראיותיהם
לא אליכם רבותינו • הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובינו •
כי גלו בניס מעל שולחן אביהם • ויחגאלו כפת בג המלך
וכיין משתייהם • ויתערבו בגוים וילמדו ממעשיהם • אף כי
קרב השמד • אשר בעוונותיו שרד • בגלות ירושלים אשר
בספרד • והותר לקרובי תלכות ללמוד תכנות וזוכית • להפוך
במלאכת הרפואות לשער כל מדה ולדעת כל תכנית • ויתר
התכמות ותחבולותם • להחיות בפסם במצרות המלכי וכטירות'
אף כי אליה תכמות מותרת • ורבותינו ז"ל הזהירונו בהם •
וציונו עליהם • וכאשר אבדו • ספרי תכמותינו • באכדן
מולדתינו • והוצרכו ללמד בהם מספרי היוונים • והעמים
שוכים • כמשכו הלכות אחרי תמיכות • התחילו בשבת וקיימו
בגנות • והנה שם הרב ספריו כתריס כפני הפורענות • מגן
הוא לחיבי קצת בני יון • החוקקים חקקי און • להעלות הטובעי'
בכור שאונם מטיט היון • והכראה לכס מן הספר ההוא בפרקון
וחלקיו • כי לקרב רחזיו • נטה מן הקו • בעקבי הפילוסופי'
יצא על דלתי התכמות יקס • קשה בעיניכם שדחה את אויביו
בקס • ולמה פלילי צדק לא תתנו ממסוס לפי ספריכם • ולא
תשלמו רסן ענותכם • על פני אמריכם • ללמד אתכם דבר כן
זוכות מפרכסות זו את זו ת"ח לא כל שכן • כי אמרתם באזנינו
בגאווה וכזו חלין דלא כשמע • להם עין קהלתינו דמע תדמע
הוצאתם עתק מפיכם דברים הכראין לקנאה ושנאה כאמרון •
אסור לשומעם • אף כי לאמרם כ"ש לכתבם • שכתבתם ואתרת'
על האיש הקדוש ההוא • בכל גלות צרפת וספרד לא קם כמוהו
המורה גם יורה • מי כמוהו מורה • בכל מיני תכמות בקי •
וכל חבוריו וספריו קב ונקי • פערתם פה לכלי חק והעתרת'
בדברים כשמעין למרחוק • באמרכם על הגאון יש לנו גדול
תמו שבעשה צדוקי • הנה זאת לא צדקתם מעכשם • לא
דברתם

דברתם כחונה בעבד ה' ואוכיחכם . ואשרכה לעיניכם .
 כי לא אשא פני איש . להשיב ע"ז אמהר ואחיש . ואל אדם
 לא אכנה . ואל הגאון ומוראו אקנא . מדוע את הרב ממעשיו
 תפריעו . וזדיק כביר תרשיעו . הלא שאלתם עוברי דרך .
 המארויכים לשון המפליגים מליצה הנושאים משל בערך .
 בתהלת הרב הגדול . במעלות קסידותיו . בחוקף אמונתו .
 בעוצם ענותכותו . בגדולות יקסו . כדרכת כיסו . במעשיו
 הנפלאים . במליץ הנוראים . בהיותו ביראת אלהיו דבק ומוש'
 ובתלמודיו נושא . אהב דברי חכמים ומחבקן . הם ממד
 עיניו ומחמד לכפשו עטרות לראשו . אם ראייתם ספריו .
 אם דקדקתם בחבוריו . השמעתם אותו מבעט באיסקורין .
 בקלין וממורין . אם השמיט כל תקנה וגזירה . ולא עשה
 קייג לתורה . אם העלים עיניו מערובין וידים . אם שכת
 עומר בגורן . בעוף וגבינה הנאכלין באפיקורן . הלא החמיר
 בהן . ויותר מן הדין לא לכם רבותיכו להקל ראש כנגד המורה
 מי הכה הנדוקים אשר היו בגבורים נוקים . מי נתן הביתוקי'
 לשוקים . הלא הרב ז"ל כי הו' ה' עמו והוכיח רוכבי שוקים .
 והוציא אדיריהם . ממזר המלך מזרים . מפסדו יגורו ומשאלתו
 חרדים . ורבי מעמי הארץ מתיידיים . כי נפל פחד הרב
 עליהם . ונתחזק מוראו על כולם . והכני מעיג עלי לפני
 רבותי שמים וארץ כי שמענו ממגידו אמת שכל ארצות מלכות
 תימן . קהילות רבות עוסקו' בתורה ובמצות לשון והן מזכירים
 שם הרב בכל קדיש וקדיש בתיכון וכיומוכון ובחיי דרבנא משה
 בר מיימון . אשר הויר עיניהם בתורה . והעמידן בקרן
 אורה . לבטל מהם גזירות קשות וכובד החס . כי היו כטיט
 קונות תרמק . ומעליהם עול מלכות הרים . ויחלו מעט
 ממשא מלך ושרים . וקהילות האלה
 בשמעם את דברי האלה היוצאת הלא יפרקו עול המורא .
 ויגלו פנים בתורה . להחרים כנגד רבני דרפא זכרו . ואיש
 את רעהו יעזורו . לחזק מהנים ולחמץ כח על דברי הרב
 הגדול וללומדי ספריו יאמרו חזק . ותחזק כמראה הכזק .
 להחזיק ידיהם ולהוסיף ישיבה עוד . ולחמץ בה מאוד . העשה

אגרת רמב"ן

תורה כשתי תורה • וכל ישראל שתי חבורות • אלה ישפטו
בעמק יהושפט ואלה יבאו וכחו כהלי הכתות ושתה ישחו אשר
אין משפטם לשתות • אלא יעמדו על גזרתכם • ואלה לא
יחשבו על משלת תורתכם • והלא אפי' לאנשי ביתו של • אדם
עבדיו ומפחותיו הכהעניים נזו רבוהו • שלא להטיל אימה
יתרה עליהם שמה יאכלוהו דבר איסור • ואפי' בשלשה דברים
המוטלים חובה על הבית הצריכו למימרינהו בכותות' כי היכו
דליקטלינהו מיכי • וזהו ק"ו • שאין עליו תשובה על אחת כמה
זכמה להזהיר את הרבים וליקר קהילות גדולות שם עזום
ורב אשר בהם כמה חקידים • וכמה חכמים • שהכל מיביים
בכבודם • הרבה משתים יעשרה רב' אדם • כ"ט וכ"ש שהי'
צריך לבוא במטו וליקר בכסת • ולואי שיהי' צדור ראוי לקבל
תופת • כי העזות פורקות • טובבה העם הזה משוכה כחה
ואם הגזרו דבר שלא יהי' מקבלים מחיבה לא יחשבו למרם
מכויכם ויאמרו לעיניכם אדרבה • ויהי' לרגלם רשת ולמכשו'
סבה • ואין גוזרין גזירה על הציבור אלא א"ב רוב הציבור
יכולין לעמוד בה • ולמה רבותי וגאוני • תבלעו את כחלת
ה' • והנה אנו קבלנו גזרתכם • וזהו מהרב פיבם • עד
תקרוץ מילוך ותשמעו אמרים נכוסים • כי אין קביעותיכו מחים •
אין בארצותיכו כודד כנף ופזזה פה ומצפצף כנגד קבלתינו • אין
פרץ ואין יוצאות ואין צוטה ברשויותיכו • ואמנם כי מבין
ההרים • מרכב יוצאת אשר בה הקוסים השמורים • ומרב
הממלקת בחוכם חזיתי • מעלה עשן כנגדי ראיתי • והנה
הרב ר' שלמה • שם ישר ככת עמו • כי רוב לחכם עם מצוריו
ועם חכמי הארץ יתווכה ואפסו לא ידעו קשט אמריהם •
דבר מי יקום ממנו ומרם • ואמת שמענו את הרב הגדול
מתזיק במדרשי רבותינו ובהגדותן • שכל הדברים יהי' כהויותן
בקעודה העתודה ביין המשומר ולויתן • כגיהנס וגיוכת ביותן
המאכה יראה והמכחיש לא יזכה לראותן • ויגל כמים משפט
וצדקה כחל איתן • ועתה רבותינו הקדושים • קובלתינו
עליכם פרושים • אם באתם לגדור בהם גדר להרים מדרפם
מכסול וסוקה • יאא מפיכם צדקה • כי אולי ראיתם גורך
שעתם

אגרת רמב"ן

שעתם ולהיות מקום לשלוח דבריכם חזר • כאשר הראה
אתכם בהר • הוא מגדל מוכשף"סלר המר ונמהר • למה
כללתם אותנו עמהם • להפנים ארצינו בגזרה הקרה והאלות
ההם • מה לנו ולהם • וגבול כתף ה' בינינו וביניהם • ואמרי
שאיך במקומינו מחלקת ולא עוד ושבנו בגבולינו • איך אמריות
חרמיטם עלינו • והנה קהילתינו מקים על כבוד הרב הגדול
ומקנאים לו קבאה גדולה לכבוד תורתו ומסידותו • ואלה יקר
הפארה גדולתו • לא מהיותו פוסעים על שתי הסעיפים •
לסור מני דרך ומני ארץ רבותינו היפים • אל הכלי הגוים
הפילוסופים • ואם יעלה על לבם מקצת מגזרתכם ועל כן
קפר מורה הנכופים ירמיקו • ובמדבר בעינינו שפתוחם
ידביקו • כי לבם כחמט סדקת לא ידעו דרכיו • ובנתיבותיו
לא העמיקו • מה ואמרו לקפר המדע המכתב מכתב האלהים
אשר העתיקו • מפאת לקפרי הרב ז"ל בהלמוד ומכא לכל
חבוריו • קופר מצות ה' עשה ולא תעשה • הלמד לתלמידים
כבוד ומורא • בהלכות תלמוד תורה • יורה חטאים • בדרך
בהלכות תשובה • בנחת ושוכה • ובלי קושיות והויות • מפיץ
מרגלות • כי לא מצינו דברי תשובה בהלמוד רק מפורדים
ומפורים • בין בהלכות וההגדות בלתי ברורים • ובכל חבורי
הגאונים הראשונים • והאחרונים • לא ראינו אותם העניינם
דרושים לכל הפניהם ומזמנים • כאשר הם מפורשים
ומבוארים בקפר ההוא המולא בפנינים המיוקד בקפירים •
מכתוב ובפני • ומקדכס רבותינו הודיעונו מה לבס ולקפר
ההוא כי תורה היא וללמוד אנו צריכים • כי שבענו שאהם
אומרים כי הוא ככופר בדינה של גהינם מפני שאמר הנקמה
שאיך למעלה ממכה היא שהסרת הכפס והאבד • ואכתי הצער
לא האמנתי לשמועה כי קראתם אמריו מלא • ע"פ הדברים
האלה • שהרי רבותינו ז"ל באותו לשון אמרו בקפרא לפי
שהוא אומר ברת בכל מקום ואינו יודע מה הוא •
כשהוא אומר והאבדתו את הכנס למד על הכרת שאינו אלא
אבדין • וח"ו מלכפור • כי יש גהינם ותפחה וכבוד • וכל
אדם בידו ודליק אורו ובורו יחפור כי המכחש בזה קרע מעיל

אגרת רשב"ן

האמונה וכחות הקבלה כל יתפור . ויעשה אדם כדגוי הים
 ורמש וכיפור . אבל אמת ואמונה ככון וקיום כי לאלהים
 יקידת נור כניון אור לו וכירושלם תנור מעלה עשן . כקישו'
 הכבשן . וכך הוא בעיני אנו הצעיר תלמודיכם שכל חייבי
 כריתות יורדין לגיהנם וכידוכין בה י"ב חודש כפשם כלה מתוך
 דין שלה . ומתבטלת והולכת לה . וזהו שאז"ל לאמר י"ב חודש
 גושן כלה וכשמת' כשרפת ורוח מפורתתתתה כפות רגלי הצדיקי'
 כלומר שמאותה שעה ואילך אינה במקו' דין ולא במקום תענוב
 אלא בטלה ואכרת . וזהו שאז"ל אין כרת אלא אכרן . וכמא'
 דברי הגדול קיימים . שאמר הנקמה שאין אחריה נקמה הוא
 אכרון שהוא ודאי סוף הנקמה ותכליתה . ואיללה שלא כפר
 בדין הראשון שבתחילה . שהרי הרב הגדול אומר כן באותן
 ההלכות . וכידוכין על השא' תיהם וכו' וזה הדין בידאי במקו'
 הוא . ואם קרא אותו גהינם או תפתה או עלוקה . שהוא
 על כל פנים מקום המשפט שמה הרשע . אשר שם שם אהים
 לכלות הפשע . ולהתם חטאים העוברים . מקום אשר אקירי
 המלך שמה אקורים . ע"כ אמר הרב הגדול ז"ל כידוכין כפי
 רשעים . ואח"כ יש להם חלק וזכות לעה"כ . אלמא אית דין
 ואית דיין . כושא' כמשכון וכושא' במנין מוריד ומעלה הוריק
 ומקיים הכניין . וכן פי' הרב ז"ל באחרים וכידוכין כפי' גוול
 רשעים ומטאתם לעולם ולעולמי עולמים . כגון המוכין
 והאפיקורסין הרי שהפריש הרב ז"ל בין חייבי כריתות ובין
 הכידוכין לעולמים . לפי שאלו אובדין ואלו כידוכין לעולמים
 כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה . ואמת שלא ראיתי
 בכל דברי הרב ז"ל זכר לי' בחדשים שהזכירו במס' ר"ה .
 ובמקומת אחרים . וכ"ל שהוא ז"ל קסבר דלאו דוקא קצבה
 בקט . שאין דין המייב כרת אחד שיה' לחיוב שלושים ושש
 כריתות אלא סימנא בעלמא הוא . ומאן קליק לעילא ואמר
 דדוקא הוא . זהו דעת הרב ז"ל . וכודאי דמתניתן
 דעדיות הוא תיובתי . מכל מקום המפרש . כן אם אמת ואם
 שקר . לא כפר ברכותיו ז"ל ולא פקר . אבל בין טוב לרע
 כפי דעתו ביקר . און ומקר : וזה שלא הזכיר רב דרכי הגהי'

מפני שהוא אצלו מן הדברים המופרשים בהעלם עינינו
והוא תופס דרכי התורה • בכאור הדברים המתבארים בהכרח
וראי' גמורה • זו היא דעתינו בדברי הספר הזה ברורה •
לכן נשאנוהו על כתפיים • ושמוהו בין העינים • ולא דמינוהו
ככס כנשתי ידים • וכבר ראו כל בני לוני"ל והרב הגדול ר'
אברהם בר דוד ז"ל הספר ההוא ולא צוו לגזו • ולא קראו
אחריו הגר • ואין אחד מהם על לומדיו חרביו קוגר • אבל
כולם אוו לו וחזו כו ופתחו ואין קוגר • והרב ר' אברהם בר
דוד ז"ל השיב על מקצת דבריו • ולא אמר שיש בו כד מינות
וכד כפירות חס ומלילה • וראיתי לרבינו הרפתי ז"ל בתשובותיו
במנות הנוסבות עתה בארץ ישראל שהגיעו קשרי הרב הגדול
לידו והי' מתכרך בהם ומביא ראיו' מדברי קופרים ההם בשפה
ברורה ובלשון מקודרת • ומזכיר שם הרב לתהלה לשם ולתפארת'
ואחרים שמעתי אומרים שאתם תופשים על ספר המדע באמרו
שאין למעלה ממנו גורה ותבנית • ולמה רבותינו תפסו
עליו בדבר הזה הרי כל הגאונים בתבוריהם • וכל חכמינו
הקדמונים בפיוטיהם • נספרו ונבל ימשכו הנוטה מזה כהול'
אחרי ההבל • וקראו הסובר תליף • כרגן מפריד אלוף ודבר
זה כתב בתורה • שנוי בכיאים ומשולש בכתובים • ומפורש
בהגדה ובמדרשים הנשימים והנאהבים • בי עלות העלות
יהכרך על כל ברבות ותהלות • אין לתארו בגשם ותבנית •
ולא ישיגוהו גבולות • ואיכה גבול ומקום יתארוהו • והנה
השמים ושמי השמים לא יכללוהו • ואמנם כי קצת האגדות
הטהורות • יבקשו יאזרים בצורות • ולהן סנקים ופארות •
עושים פירות ופירי פירות • וקודם כאשר יבאן • יבטם
ליודעים מן • סוף דבר • הכל נשמע כי על כל זאת האמונ'
אומתינו אמונה • גם לחכמי צרפת אשר אמרתם צרופה דעתם
יפה מאלו שכתבו בן בחיבוריהם • וכן ראיתי בתכור הרב
החסיד ר' אלעזר בן ר' יהודה מגרמניא ז"ל בספר גדול שחיב'
והגיע לידי ממני שער הקוד והיחוד והאמונה וכתוב בו בלשון
הזה • ומהו ה' אחד • אחד כל אשר בו • אין קצה לתכנתו •
אין סוף לתבניתו • וליכולתו אין קצה • וליקודו אין לו
התמלה

אגרת רמב"ן

התחלה ולא קוף . יוצר הכל ויודע הכל . אחת אין לו פנים
ואחור וגובה כי אין קץ ותכלית לכל אשר יש בו ואין לו גבול
ואין לו איברים . לכורא העולמים . ומה שכתוב בקראי עניני
בשמים לא ככתבו כ"א להבין לבני אדם . וכבר היוהרנו בתורתנו
שלא נחשו עליו דמות וצורה . דכתיב וכשמרת' מאד לכפסותיב'
כי לא ראיתם כל תמונה . וכתב תמונה בגמטרי' פרוץ אדם
ומה שכתב כעשה אדם בגלמינו כדמותינו לא שיש לכורא דמות
וכלם בריותיו . אלא בגלמינו שאנו מפנים להתראות לבניאים
פרוץ הקמוד הוא פני אדם . דמיון הנראה לנו מכובד ויקר
זהו בגלמינו כמכובד בעיניו בכלם שמלאכי השרת כראין בו
זהו כדמותינו על דרך היקר והכבוד . שחפץ באדם כן פי'
רבי' קעדי' הגאון ז"ל . וכל הסובר על הכורא יוצר הכל שיש
לו כלם דמות ואיברי' אין לו אלוה כלל . תראה המתרג' פי
ה' מיתרא דה' . בעיני ה' קדם ה' זהו לשונו ואלו דבריו .
ועוד ארז"ל באמת ובטובעם שאין ליוצר הכל יתב' לא דמות
ולא צורה וכזה היו אבותינו הקדושי' מאמינים . וכל מה שכת'
בסיר הסירים ראשו כהם פז קווצותיו תלתיים אינו אלא משל
תראה במדרש מזית ובו' עד וכל הרבנים ורבי' חננאל ורבי'
פסים ורבי' נתן ידעו וכתבו שאין דמות וגשם לכורא וקללו
המתאמין בזה . ואברהם אבינו ע"ה הבין וידעזה . ע"כ אנו
אומר באמת שהמתאמין באלהותו יבין כי כמו שאין איברי' לכשם'
שיצאה מכסא קדשו כך אין לכורא גוף ודמות וצורה כלל .
המתאמין אשריו ומי שלא יאמין ידון באש לא כופה . כי הכורא
הזוה בכל וקרוב לגוף יותר מן הגוף לכשמה ואין לו דמו
ברוך הוא . ועוד כתב ז"ל באותו סער . וכשהכביא יודע
שרואה בכבוד כפי רצון הכורא באור האור יאמר ואראה את
ה' כי את המלך ה' נבאות ראו עיני לפי שידע חפץ הכורא
במראה הכבואה וזהו זכיד הכביאי' אדמה . כפי שכלי המועט
ומדפי מלמד לבני אדם דעה לא יפי' כוונתם בדבר הנראה
לעין מלאכים או לעין בניאים לקרותו אל כי אם ביוצר
הכל אשר אין לו דמות ואין לו קץ הוא בהיותו וביחודו בתוך
העולם ותוך לעולם ואין מהיחס הרקעים והארצות והימים

מקיפים

מקיפום אותו ולא כודעים ממנו וזהו ואהם עדי כאם ה' ואני
 אל . הדט בשכל מדע לבנדך . ותדע ותשכיל כי בורא העולם
 איך לו קץ וגבול וסוף וקנין לא קימה ולא ישיבה לא הליכה
 ולא עמידה לא עלי' ולא ירידה . אך כפי חפץ רצונו מראה
 כבודו וסודו לכביאים . זהו שאמר כי אם גלה סודו לא עבדיו
 הכביאים . ועוד אמר ז"ל ומה שאמר בספר הקומה . א"ר
 יתמעאל אני ועקיבא ערבים בדבר זה . זה שיעור הכבוד
 הכראה והבורא המכהיג . והממלא כל העולמים וחפץ לעולמים
 לו אכרע ואשתתוה . וכבודו היא אמונתו ואליו בקשתו . וזהו
 ושכינת עזו בגבהי מרומים . הוא אלהינו הבורא וזו היא
 האמונה הכאמה ה' אלהינו ה' אחד . הנדויקים רואים עלי
 השכינה כנגדט כי יראו איך ממלא הכל וימשוך רוקם אליו
 וכשהם עולים נשרפים באש שלפני הכסא ואח"כ הם מונחים
 בצרור המיים וסם נהנין מזיו השכינה כ"ז כתב החקיד ז"ל .
 וידעתי כי הספר ההוא מצוי אלכס ועוד בו האריך . אבל
 לקצר אני צריך . כי האלהים יודע בהעלותו דברים לא על
 סמך ארכבות' דא לדא נקטן . ולבבו ורעיוני בעים . כנוע
 עני היער מפני רוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים
 אמנם מתשבות צופיות' ולפתח שכל עינים תלויות . ממנו
 אדרוש סליחתו וכפרתו . כי עת לעשות לשמו הפרו תורתו .
 ואמנו תמים עליכם בני אלהים כי ראינו שלא הסכמתם
 עם הרב הגדול בעקרי האמונות . וצווייתם לגנוז ספריו
 באגרות הראשונות . וכשמענו דבריכם בצפיתינו צפינו .
 להגות ירדן קבלתכם אל פינו . לא נטה מן הדרך ימין
 ושמאל . ועתה התודה השכות ההולכת למאל . ומקצת
 שריכם ורכיכם אחריה . והם כחיהם על הגזירה הראשונה
 וחוזרים בדבריה . מה ראו ועשו ; מי פייסם ונתפייסו .
 וכי משא פנים יש בדבר שומעין דבריו של זה היום ולכשיבנו'
 סברו לחמר שומעין דבריו והלא איך דינונו לא בעקרי הקבלה .
 לכן רבותי שימו דעתכם להיותכם בהסכמה . ותהילכ לקבמה
 כי עיני כל ישראל עליכם . לקחת ק"ו מכס . להודיע
 דעתכם לכבוד . הראוי ברמז ברמז . הראוי בדבור

אגרת רמב"ן

בדבור • והראוי לחכם לחכם והראוי לבור • לבור • מן תנא
 דברתכם במחלוקת ותרעו ותשחיתו בכל הר"ק דשיכו • מן
 חקע כפשימו • משלשלת הקבלה והשרשרת תחתק • ומכל
 הכסף ירתק • כי יכררו רבים דרך לעצמן כי תביאו בלככם
 מורך • כשקו בר פן יאכף ותאכדו דרך • ועתה רבותיכו
 הגדולים המגדלים והפנות • ושרי המדינות • יחזור לכם על
 הראשונות וכ"ש על האחרונות • וידוע תדעו באמת וכבירור
 כי לא ישמעו הקהלות למרס ומרור • ופני כולם קבצו פארור
 בגארתכם לגבזו ספרי הרב הגדול לעזוב כל איש מאווייו •
 והפורש מהם כפורש מחיו • כי בהם ילמדו • ובהם יעלו
 וירדו • ומי על יסודי חורתו • וספרי חמתו • יקח מכם
 עמדתו • לכן רבותיכו חושו למיכס • והיו מתוכים בדיכס
 המרס יותר והאלה היואלות תופר • בהרועת שופר • השמתא
 במכוין אמר הכטל והגדוי לכל רוח יורה • טוט אמר טוט
 שרי • ויגא דבר המלכות מלפניכם • ותהיו לאגודת ולקשר
 של קיימא לאכד זרוע ימה • להקריס לגדות ולשמות • כל
 לשון מדברת גדולות • אשר האלהים יצמת המלעיוג על
 הגדות או מרחיב פה אל הקמכות • ואל עוקקי ספר
 מורה הכוכים כמות כמות תשימו יד מוראכם אל פיהם
 כי מנות הרב הגדול המחכרו היא לאמר לא תפרשוהו ולא
 תפרקמוהו וכך אמר בתקילת ספרו אני משביע באל י"ת לכל
 הקורא בזה הספר לכל יבאר ממנו אפי' אות אחת ולא יבאר
 לזולתו אלא מה שהוא מבאר ומפורש בדברי מי שהקדימני
 מחכמי תורתיו אשר נקבו בשמות • אך ללמד מה שלא אמר
 אחרי זולתו מגאוויכו ז"ל אל ילמדו לזולתו • זה תופס דברי
 הרב ז"ל • ואם אתם רבותיכו הקבימו עם חכמי פרוכונסה
 וגם אכתבו נא בעקבותכם תחזקו הדבר הזה במרס ואלה •
 ברעם וכרעם ובקול המולה גדולה • ולהב אש אוכלת ובמלחמ'
 תכופה • עכדיתו הרדפה • הן למות הן לשרוש הן לענוש
 בבקין ולאקורין • הלא די בזה תקנה זגדר • כמרעה השלום
 תנהלו הנאן ובגאות האהבה תרביצו העדר • ועוד ראוי לכם
 להזהיר בנחת את הכל • להניח העסק מכל וכל • יראי שמים

יסוב ויסקוד על ספר תורה שככת' ותורה שבעל פה - כי הוא בית
 קיינו ובוה מעלהינו הגדל - השומע ישמע והחדל יחדל -
 שא"ל לכם להוכיח לכופך כל ישראל להיות חקידים - ובוה
 כהגו אבות העול' ליסע מזה חכמי גדולי אף כי למנוע מן ההגיון
 ההלמידים המהקיל' ללמוד כמו שהאיתי בתשובת רבי' האי
 באון ז"ל לנביד מ"כ - שכתב לו בלשון הזה - תיקון הגוף
 ומיטור הנקבה אדם הוא עסק המשנה והתלמוד - ואשר טוב
 לישראל כי למוד התורה יועיל לעצמו ולקצתם שכמותו -
 ויועיל לעמי הארץ כי ימשכ' לדברי המצות והתורה - ואשר
 יסור לבו מזה ויתעסק בדברי' ההם בלבד - יסור מעליו תורה
 ויראת שמים - ויפקיד עצמו באותן העניינים - הכתובים
 בספרי' התיכונים - ויסור מעליו כל דברי תורה לגמרי ומוזאת
 ההקרה יארע לאדם שיטשש דעתו עד שלא יחוש לעזיבת
 התפלה - אבל אשר ימקרו עצמן לתורה וליראת שמים ינא
 להם מזה כי ינהיגו וכל ההמון לאחרית טובה בלי פקפוק -
 ולא ישימו שום ספק בהנ"ה - ואם תראה שאותן בני אדם
 המתעסקין באותן הדברי' ודרכי הפילוסופיא יאמרו לך שהיא
 דרך קלוה ושכזה ישיגו לדעת הנורא - לא תאבה להם ודע
 כי יכזבו לך באמת - ולא תמצא יראת חטא וענוה וקדושה
 אלא באות' המתעסקי' במשגה ובתלמוד - ובקבמה יחד לא
 בדברי חכמה בלבד - ע"כ כתב הגאון אביהן של ישראל -
 ואהם גודרי פרץ - הנומדי' על אדון כל הארץ - ראוי לכם
 להזהיר בזה - ולסר בכיוצא בזה - ואם תראו בעצמכם הטקור'
 להוביל שי למורא - הפו עוז לאלקינו ותנו כבוד לתורה -
 יעמדו בא שרינו - לכל הקהל אשר בעירינו - ונמלך תהלה
 ביוקוד המעלה - כן של קדושי' - הארו האדיר אשר בין
 העכוטים צמרתו - זרע קדש מצבתו - הרב ר' אברהם בנו של
 רבינו ז"ל - ותהי' הסכמה בולב' עמו הסכמה אחת והעובר
 מכל פחדים ית - הנס לכם מן הפח ילכד בפחת - ופרשו
 כאשר בקיר וכבשר בקלחת - בזה תאירו בנתיב השל' כזהרים
 ולזה ישו הקהלות אזנים - וסרה קבאת אפרי' - ואל תדרי
 הרב הקייד ר' שלמה מברצלוכי שלומכם כנהר הטו ותנו
 עליה

אגרת רמב"ן

עליה' בבקשה ובמעט . לירא את מוראו להזהר בכבודו ולהזדרז
ולשמוע בתוכחה . להזהר מגלחתו . להחזיק בדתו . וללמד
חורתו . היקרה מפניכיים . ולסבול פגיעו הנאמרים כי שמענו
בבעלי המקלות מצעטים בכבודו ופורקים במורא . חללו
קודש חמסו תורה . ועליב . רבותינו המצוה הזאת כי תלכסו
קנאות . ותכבדו לכחות . שרי אלפים ושרי מאות . לבא
באדירים . לעזרת ה' בגיבורי' . עד אשר אימת הרב עליהם
ככפיר יכהם . ולא יעמדו אליו בגבהם . והוא גם הוא ישמע
למוסרם ויזהר בכבוד . ויהא מקבל בשמחה את וכל אדם .
למען תהי' מחלוקתו עם חכמי עירו כמחלוקת ב"ש וב"ה הכוהנים
הקבה זריעות זה בזה . לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו
וזור ישראל יכתות סכיתותיה' לחמרות . ולאתים חרותם .
והשיב לב אבות על כנים זלכ כנים על אבותם . ויקל מעליב'
רבותינו ומעל גבולכם . עול מלכותכם וכבוד גלותכם . וישכון
אתכם במשכנות מנטקים . ובמנסות שאנכות כבודכם יתנה .
ויוסף כל אשר לכם במוטבה . ינחילכם ביש הצפון ובחוקלת
הערוכה . והיוחס ברכה . כהפרכם וכחפץ תלמידים החפץ
בכבודכם . ומתפלל בעד שלותכם . לגזירותיכם יקרע לבו
לכמה קרועים . ויחרד לרגעים . וכופא נפשו אל גוש ישראל
וקדושו כי יקום בכם מה שכתב כי הזרע השלום הגפן חתן
פרי' וגו' הכותב לפני כבודכם כורע לכבוד ומשתחוה למורא
תלמידים הצעיר . אשר לכל מכותכם מזומן ועמכם כאמן .

משה בר נחמן ז"ל

מהמדי

סירות • זכבדי זמירות • להחלם ככף רכנים •
קדמו סרים אחרי כובנים • במלינות ומידות
משליהם • ובחכונות טכניהם • העמידים על משמרותם •
במחלקותם לבית אבותם • לפקודתם בעבודתם • מהם
משוררים בכמורות • ומחנכים בחכמות • מהם מהללים
בכבלים • ומהללים בחילום • להזכיר ולהודות • בכל מיני
חמדות • כשם הכבא על הודות • מנחמים בשפתי רכנות •
ומשכחים בגינות • במערך שפת יתר עודפת • מור עובר
בוטפת • לאמר הנה סדרה רודפת • כפש יקרה אוספת • וענוה
בוספת • לככבד אשר הוא נפת • על ראש הדת וטוטפת •
ובשמעי רכתם • וכועם זמירותם • ואלתי בעקבותיהם להיות
להם למכרה • כי נלמה ועברה • רוח עזה וגבורה • ואבוא
כנול חמוץ • והוא עיר גדולה יכוננה עליון • וארוך אל קול
הפעמון • רודף אשר ההמון • אף כי קול הכלל • וגיע גיא
הרים אל הכל • באתי עד תכונתם • אל מקום תכונתם •
ואתכונן והנה כפיהם השנח במענם • והמהלל בלשונם •
ורוממות אל בגרוכם • דכרי מלכות ידכרו • ותהילות יבשרו •
מעבירים קול בהמולה • הנה תורה וגדולה • זשם סובכבוד
ותהלה • והנה עושר וקבולה • ועטרת זהב גדולה • הואל
אמר מופת הזמן • כי הנה איתן והנה הימן • ולכל שכל
ומדע • הנה כלכל והנה דרדע • ואהיאוני מתכונן על
השמועה והנה קול סופר וקול תרועה • ואשמע קול קורא
באזני • משה קבל תורה מקיני • והאזנתי מארבע רמות
השמים • כי יש סבר במצרים מי יתן גבותיכו מלאות עיניכם •
לראות הכועס אשר שמועו האזניכם • בכבוד פיכת יקרת אשר
מקיני מחבבתה • והעטרת אשר מנקרת לור סורב כוקרתה •
משם הפאה והרהב • האדרת עם לשון הזהב • ואשר במחול
משקקות יוצאות ועל פתח משכן הידידות לובאות • אל בנות
השיר תענינה • לאמר צאינה וראינה • בתפארת שיר השירים •
וכרגל מחר המזורים • בו ינדק המהלל • ולא יאנה הכלל •
מהללים בו ותהללו • ובעזות ננה והנשלו • המנהל דקליו
במענינות

כתב הח"ר אנטולי ז"ל

במעונות שאליו • וישת לו עדרים • בהררי נמרים • לא
 ישכלו ולא יכרתו • לא ירעו ולא ישקיתו כי זרוע אלהים
 אמנתהו • וכפיר עמים שמתהו • הוא הנזר יורש עזר • משה
 רבינו פרשינו ורכיבו • פאר הדור ופלאו • ושמו עלה
 לשמים שיאו • בר מערב • אור מזרח • ישיש כגבור לרוץ
 אורק • נור הקמים • נגיד ומנוה לאומים • בא מזרע
 הפרתמים • הרב אשר אהב בהמון אדוכנו וגאוננו עימו •
 זכרו לקיי העולם ואלקו עם שבע בנות הצדיקס בגן עדן •
 ויעמיד השם לו כיר בחקדו • פרי צדיק עץ חיים לאנשי קלדו •
 ויאמינו בה' ובמשה עבדו • אלה תרומות מדותיו • וקנות
 מעלות • תהלותיו • לבד מהנחלות אשר נחל מאבותיו • ונגיד
 מושרים מגיד קר' מרע ונרא מנוה • ובוטח בו יש תקוה •
 הולך בהום • וכיד כל אדם יקחום • בקש חפץ וכשרון • ומלא
 בכל חכמה יתרון • ובאר העלומות התורה וחקר צפוני משנה
 וגמרא • דלה עמוקות מתוספתא • ומלא מים חיים במכילהא •
 פרק כל קושיא • הרץ כל הויה • לא קמה לאיש בפירושו
 התקפתא • ולא עמדה במדרשותיו בהא • ויחכם מתחמה בני
 מצרים • בכל מלאכת השמים • הודיע רמות ופליאות •
 מהביון • ומספרי הרפואות • רזי היצירה לפניו נגלו • מעשה
 המרכב מפיו שאלו • אף כי בצחות הערכיים • מפיו אנו חיים •
 אסף יקבץ • ורקס ושכץ • למד ורכץ • כמעשה יעבץ • חרש
 וזרע חפר וכטע • קצר ואצר • בצר ועצר • אלה אלומות •
 והעמיד ערומות • ערמות ערמות • חכמותיו • קוראות בראש
 הומיות • קולי אליכם בני גליות • מים שכל לקטו מרגליות •
 כי הנכתי לבס תלקיות • והגדתי לכם האותיות • אל תזכרו
 ראשונות וקדמוניות • וראוי ליתן הודות ותושבחות לאל אדוכינו •
 אשר הלכית פאר חכמי זמנינו במחלצות משה רבינו גאוננו •
 ירום הודו ונשא יגבה • יאיר אורו וטביבו יגבה • כי כל הלכה
 במדרשים אמורה • וכל מדה קלה ותמורה • קבלי מפי משה
 מפי הגבורה • וכלס כקטן כגדול מבין עם תלמיד נכספים
 ונגהם • למשה איש האלהי' ומתפללים ודורשים • מעם
 הארון אשר אנו מנקשים • שיאריך האל ית' ימיו ושלמותו •
 ולהשקיטו

כתב הח"ר אנטולי ז"ל מו

ולהשקטו שלום במשכנותיו . אמן כן יעשה האל . אלהי
ישראל . ואכני עבדך הצעיר רוחי אותי העיר . כשאתי לבני
אל כפים . ואשתחוה לפני אלהי השמים . ואתחנן ואתפלל .
בלי דומם יומם וליל . שישים בחיים חלקך . כי הוריתנו דרך
חוקך . ותלמדינו משפטי צדקך . ואתפלל לנוכח משרתך .
אני הקהום משרתך לבקש מאדונכו לבלתי יחשוב עון על עבדו
אשר באתי למול שכלו בכלי דלות . כי לא לבשתי בגדי עצלות .
אך אמרתי להביא בכורים . זו מנחת העומר שעורים .
להתיר בעדינה החדש . עד אשלח שתי הלחם להמיר במקדש .
גם אתכם על הצמקות לשוכי הלמודה . מרוכ"מים עלתה חלודה .
אולי אוכל לעשות ואצמצנה . וחכם באחור יצבחה . ואכשי
פצתי העומדים בסודי ישכילו אם לא מדאגה . פן תזא מפי
סגנה . ויראתי לבפשי פן יקום בי כחשי . כי קרן עור פני
משה . והנה אלפי הדל במכסה . על כן שמתו רסן שתיקה
בלתי . כי מה אכני ומה חיי . או מה משפחתי הצעירה .
לבוא לפני נפירת התפארה . כל שכן שבעיני קטנותי . ולהשיג
תאוה לא יכולתי . ואומרה מה אאריך ומה אהבר . עת לחשות
ועת לדבר . לא יתכני עושני כאחד ממשרתיך . השומרים
מזוזות פתחי ביתיך . או כאחד מהמחזיקים בשולך . הקרובים
אלך . ומן המתחבקים בעפר רגליך ללחוד עפרות בעליך .
ואחלם ואולי . יקרא שמך עלי ואמנא חן לפני הדרת משרתך .
ותמשוך מקד לעבדך בן אמתך והכני משתחוה מרחוק להר
משרתך . וכורך על גבי ברכי מול גבעת הדרהך . להעביר
סגנתי ואחרתי עד פה לחבר אגרת מהללים . ואין בפי מלים .
ומה יענה השועל בסוכת השמלים . ולולי שמכעוני זקני קהלי .
יצ"ן לא הגיעה אגרתו זאת לפני רגליך . זולתי אכני בעצמי .
שלום גאונכו ענק נוארוכינו . ושלום תורתו התמימה יגדל לעד
וירבה לכח והאל יפליא למעכהו . ויראתי אותו ואת כוהו .
כשלם אגרת אנטולי בר יוסף עמשי :

הגיעה

הַגִּיעָה אֵלַי אֲגֵרַת • כֹּל אֲכִי אֲקַדֵּךְ אֲגֵרַת • אֲכַל הֵיטֵב

קֹבֵרַת וּמְקֹבֵרַת • לֹא יָדַעְתִּי בְקִמְתָּהּ מִהַשְּׁלִיחַ •
 אֵל מִי שׁוֹלְמָה וּמִי הוּא הַמַּשְׁלַח • וְאוֹמֵר לֵךְ אִמְנֵם כִּי יֵשׁ בְּךָ
 קוֹדֵשׁ חַתּוּם • וְגַן כְּשׁוֹל אֲתוּהוּ כֹלֵךְ גַּן כְּשׁוֹל מַעֲיָן חַתּוּם •
 וְאֲסִיר צְעִיפָה מֵעַל פְּנֵיהָ • לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּפְּנִינָה • וְהִנֵּה בַת
 עַל כָּל בְּנוֹת נְכוּסָה • שְׁמֹרָה בְּכָל וְעֵרֹכָה • כֹּלֶמֶת לְמַלְכוּתָהּ •
 עֲנֻקִים בְּגִרְגְרוּתֶיהָ • וּרְכִידִים יִקְרִים • וְצִמְדִים עַל יָדֶיהָ
 קְשׁוּרִים • מַעֲוֹלָפוֹת קְשִׁירִים • וּמַעֲוִיל כְּכֹתֵת הַמַּלְכִים לְבוֹשָׁה •
 וְאֲכַנֵּט זֶהֱבָ וְאֲבָן יִקְרֶה חֲבוּסָה • וְחֲגֹרֶת כְּבוֹד בַּחֲמָסָה • וְכֹתֵר
 מַלְכוּת בְּרִאשָׁה • וּבַגְדֵיהָ שֵׁשׁ מַשִּׁי וְרִקְמָה • וְלוּוִיֹת חָן עַל
 רֵאשִׁית שׁוֹמֵה • יָפֵה כְּלִבְנָה בְּרַחֲמֶיהָ • וְכִסֵּי יָבֹן מִוֹצֵאוֹ
 קָבִיב לָהּ • קְרָנִים כְּאוֹר בְּכָל גְּבוּלָהּ • וְכִלְאֵת לְמַעַן בְּגִבּוֹרָתוֹ
 זָרַח בְּאֶהֱלָהּ • וְכִרְאוֹתֶיהָ כִּי כְבוֹד הַדְּרָה נוֹרָה • וְכַעֲשִׂיכָה חֲלוּם
 שְׂנוּכִים לְכָל מְבִישׁ יוֹרֵה • זִמְלָתִי וְאִירָא • וְאוֹמֵר לֵךְ אֲתוּה' לְבִי
 וְרוּחִי וְכִמִּי עֲזָבִי וְרַחֲמֶיךָ יִקְרַבּוּנִי • הַסְּכִי עֵינֶיךָ מִכְּגֵדִי
 שֶׁהֵם הִרְהִיבוּנִי • וְהִנֵּה לְמַשְׁחִית נִהַפֵּךְ הוֹדִי • שִׁימֵי מִקּוֹה
 וְתַעֲמִידִכִּי • שִׁימֵי מִקּוֹה וְתַעֲמִידִכִּי עַל עַמִּדִי • זֶה חֲסִדְךָ
 אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַמִּדִי • וְתַעֲבֹה גִשָׁה לִי אֵל תִּירָא מִלֵּהט הַחַרְבוֹת
 וְאֵל יִבְהוּלֶיךָ חֲזִי הַבְּהֻמוֹת • מִנְחָה אֲנִי שְׁלוֹמָה לְהִיּוֹת מִהַפְּלֻמוֹת •
 וְאֲשָׁאֵל אֹתָהּ וְאוֹמֵר בַּת מִי אַת • וְהֵאֵתֵר בַּת אִישׁ שָׂר וְגַדְל
 בְּיִשְׂרָאֵל • רַב פְּעֻלִים מִקְבָּצָאֵל • הוּא הַדְּיוּן הַמְּהִיר • הַמּוֹרֵה
 דָם וְדִין הַמְּזַהֵר אוֹר הַמְּבִיטִים הַבְּהִיר • הַמְּדַת הַחֲכָמִים
 הַפְּאֵרֶת הַסְּבִיבִים • אֵל הַשְּׂמַח לְחַבְרָתוֹ • הַכֶּכֶף לְרִאוֹתוֹ • לְפִי
 עוֹצֵם אֲכַחֲמוֹ וְתוֹקֵף תּוֹרָתוֹ וְטוֹב שְׁמוּעָתוֹ • מִשֶּׁה בַר מִיּוֹמוֹן זַ"ל
 וְשָׂמַח עַל כְּהֶנֶךְ כְּמוֹתָא שְׁלַל רַב • וְדַכְרָךְ עַל לְבִי עָרַב • וְיִסְרִי'
 כְּטַל כִּיּוֹם שָׂרָה וְהוּא הַעִיר לְכָל קוֹרָא בּוֹ כִּי אִישׁ חָכֵם אֲתָה •
 וְעַרְךָ הַתְּלַמּוּד עֲרֵכְתָּ • וְכִלְשׁוֹן עֵבֶר בַּת • וּיְפֵה אֲכַרְתָּ •
 וְנִחֹת דְּבַרְתָּ • וְכַגְדִי עֲמוֹה לְבַשְׂתָּ • וּבְדַרְךָ קִצְרָה הַלְכְתָּ •
 וְכַבְּמוֹל כְּפֶסֶךְ שָׂמַח • וְאֵם אֲרַנֵּךְ רִאשָׁתָּה יָדוּם • וְאֲתָה בַעַל
 הַלְחָמוֹת כְּאִישׁ הַבְּיָנִים וְהַכֶּסֶף אִם קִטְּן אֲתָה בְּעֵינֶיךָ רִאשׁ
 הַמְּבִיטִים אֲתָה • וּמֵלֵא חֲמוּדוֹת גְּמֵאֲשֵׁי הַמְּדוּת • וּמִכְתְּבוֹךְ •
 וְשִׁלְטוֹנֶיךָ רִיחַ שְׂמִינֶיךָ הַטּוֹבִים הַרְיֹמוֹת' וְכַעֲרוֹגוֹת הַכֶּסֶם הֵיטֵב

תשובת רבינו משה ז"ל מז

לפני . לזאת אמרתי לכל בני אמוני . ראו רוח השדה אשר
ברכו ה' . וישמחו כלם על ביהתך בארצינו . והצלת מחרוכנו .
והשגתה מחלונינו . האל יתעלה ידריךך בארמכותינו דרך
ישרה לא תכשל . לא תצאתי יותר :

אמר המדפיס שמעתי ממרר ישר' שזה הקב"ה ר' אנטולי
ז"ל חבר ה' הקטן שביד הכל הנקרא רוח מן
והוא כתב בריש אותו מאמר ז"ל

ומאמר זה מאד ינעם לרואיו . ואיש שכל מאד יספך ויתאו
להביט בו וימצא מן בעיני . אלוהי רם ועיני כל ברואיו
בהשכילו בכל עבדי יאוריו . ואז אל יעשה רצון יראיו

ובקוף פרק עשירי כתיב שירים אלו .

היוצא מכת אל פ . על מוציאו הוא זולתו
ובהכרת הוא מוציא לו . לו הים בו לא כן דתו
שאם כן למה עת פועל . ובעת בעדר בפעולתו

עוד בקוף אותו פרק

אמי השכל סוד מרכבתך . כי הוא כדמות שש עגלות צב
ופשוט עצמך מן המקרים . כשלוף להב מן הכב
איכות כמות גם מצטרף . מתו אכה עם המצב
קנין פועל עם מתפעל . אז תכיר עצמך אך כהצב

ובקוף הקפר כתיב שירים אלו

אם שכלך מדעתך נכמד . אך תחרוש סודות ולא תפתד
כי לא ברעיון לב יבקש סוד . לא יעבור מושכל ויתוסדו
אם רב לך בו תתקור אל אם . כמצא ואינו גוף והוא אהד
אהד בלי אהדות הדיכנו . לא יספרנו אל וימכ
סיוב מציאות לו לכד אהד . ואם הוא באהד מי ישיכנו
אספו לי רעי גם אמי . המתמידים שלום למי
המקורים סוד הנמצאים . דומם משכיל גומת מי

המשויבים

המשיכים כקא עליו
 וירמיקו ממופתיהם
 וישאירו ארבע בלכד
 ויעמיקו בהכנתם
 לכך חיבר ספר תורה
 הוסיף על קס נכ מתכונס
 וז"ל שזה הוא המחבר אכזבחתא ודומיהם שהם כעין יציב
 פתגם כי מליץ גדול היה ומשורר

רקיע האדם ומי
 כל האר כאמר על קי
 הם יכול רוצה חכם קי
 המוכנת ממלת מי
 נדק לערוך נר למשמי
 כאשר ראה אותו ומי
 ודומיהם שהם כעין יציב

וזה גוסס פתיחת החרם ששלח הרמב"ם ז"ל לנוא
 אומין על דברי כהן שנשא גרושה

והנפש

אשר תעשה כיד רמה מן האזרה ומן הגר את
 ה' הוא מגדף אם ימטא איש לאיש ופללו אלהים
 ואם לה' ימטא איש מי יתפללו לו מה שכודיעם לעדת ההלמידים
 חיל ה' מבורכין הדרים כספר אכסנדריא ולוקמי הקהל
 היקרים המכובדים - ושאר העדה הקדושה ישמור אלהים
 רגלם מלכד - כי כשהגיע לנו ממה שעשה הרשע אבן
 אליעזר בן נאמר בן שמארן - ונתקיים אצלנו בכתיבת ידי של
 עדים כשרים שהוא העיו והרים יד בה' אלהי ישראל וזוה
 דברו והפר מצוה ועשה כיד רמה וחלל קדש ה' אשר אהב
 וכשא גרוסת כדוכי גוים והוא כהן ולא שמש לקול מוכית ולא
 הקשיב דברי מיישר אבל רדף אחרי יצרו והלך בשרירות לבו -
 הוצאנו ספר תורה המקודש אשר העד להמרותו והקרמנו בשמו
 מפורש ברכים בקהל ועדה בכתי כנסיות במצרים ובאל קהרה
 הב"ה יציב גבול תמיד - וכשם הזונה שימד לו והיא חסכה בת
 אכן אלעלה - וכן הקרמנו באותו תעמד בשם כל נר ישראל
 או בת ישראל שיטא ויתן עמהם או שיאכל עמהם או שיאכה
 עמהם או שיאכ עמהם בליך ארבע - אמות או שיכנס להם
 לשמחה או לאכלות שיהיו להם - ואין משתתפין עמהם בחיים
 ולא במות אבל תהיה ההנהגה עמהם ההנהגה המתנויבת
 בדתיו עם כל מוכרל מקהל ה' מקקילת ארונו וקבורתו בלא
 נדוק הדין והראות שמחה שאון כהעדר הרשעים הודים באלכד
 רשעים רכה - והיה הקרמת הקרמות שהודענו אתכם פרקומס

ההרם ששלח הר"ם ב"מז"ל יז

האמתי כך וכך • ועתה כשיעמד התלמיד ר' יוסף ש"ך על הפתח
וקרא פרכים ופרקס אותו כלי שיפדלו העם מאלו השכי רשעים
החטאים האלה כנפשות ופרשו מהם ויזהירו הנשים בתכלית
האזהרה מלכנס עם הזונה הנזכרת בשום מקום אפי' בצית
המרקץ • וכבר ידעתם יוסף לכם האל יראת חטא פי כל מי
שיצטרף אל הרשעים וישתתף עמהם בדבר מן הדברים שיכלו
אותו מי שיכלו אותם ויאכז באחדם • והוא מאמר אדון הנביאים
אשר באר לנו האמתות והעילכו מלטבוע בימי הפקילות אמר •
ומה נכבד האומר • קורו לא מעל אהלי האנשים הרשעים
האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תקפו בכל חטאתם • וכזה
ראוי לנו חכמתו השומעים לקול ה' המגיע לנו על ידו • שנתרם
ונבדיל כל הקמים עליו ועוזרים על מצוה ממצותיו שהם
מצות האל יתעלה כמו שאמר כי לא מלכי ולא כניח כיוצא
וכניהם שתיף ולא שייכות בשום פלים ולא בשום ענין ולא יקורו
אלו החטאים כנפשות בתפלות הרחקה הזאת עד שיסובו לאל
ית' • ואם יפקחו עיני שכלם ויעירו מפתיותם ורצו לשופ אל
האמת יגרשנה בדיכוי גויס ויבאו שכיחם לכית דין וילקה פל
אחד מהם מפת מרדות • וישבע כל א' מהם בנספר תורה
המקודש שלא ישופו לעשות כמעשה הזה לעולם ואח"כ יתירו
להם את הפרם אשר אקרתם • ותכתבו לנו בזה כדי שנתר
מה שאקרנוהו ואחר שנתר לכם אזי יהי לכם מותר לדבר
עמהם ולהתחבר אליהם וינשרפו בכלל ישראל • כי אחר
שבאקור אנו לא יתכן לכם להפירו לנכנס ואם יתמידו במריה
ומאנו לקחת מוסר הודיעונו זה כדי שינאו הפתיקין עליהם
העיירות הקרובות והרחוקות ותקראו ברופים תהיו שול עליהם
את הפרם ברבים אם לא ישופו פי לא יתכן להתרשל ככמו
המעשה הרע הגדול הזה והוא להרים יד כמרי ולפפור במשה
רכיבו ובחוריתו התמימה בגלוי בפרהסיא ונתעלם מזה ומלילה
לנו שנקביר פנים בזה או שנקמד משום אדם או נעשה לכבוד
אבל תמלנו ההשגחה להעביר הדין בהם על מה שעשו ויורום
הקהל כולם בקשר א' ארור עושה מלאכת ה' רמיה וארור מוכע
חרבו מדם • ובעל הרחמים ארך אפים מורה חטאים בדרך

החרם ששלח הר"ם ב"מ ז"ל

יחזירם למוטב ויורה אותם דרך ישרה ויסייר לב' האבן מבשרם
ומבשרינו וישיב להם ולנו לב' בשר להכין בתורתו ולשמור
מזותו למען נשכל בכל אשר כפנה אמן : ואמן : וכן יהי רצון

אגרת שלחה רבי' משה בר מיימון זצ"ל לרב יהונתן
הכהן בן כהר"ר דוד זצ"ל עם התשובות אשר השיב על
שאלותיו ששאל על דבור משנה תורה :

מי זה בא מאדום חמוץ בגדי' מנצרה זה הדור כלבוש
ולועה ברכ כוחו . ורוח נדיבה רוחו . וכריח הסדה
אשר ברכו ה' ריחו . ולמלקמת התורה חגר מרכו ותפש שלח'
על כסא התלמוד מוטב מכיחו הוא הרב הנערב . כמים קרים
ביום שרב . עמוד המערב . הנקמד מזהב ומפז רב . מר
ורב יהונתן הכהן סגלת הכהנים בן כבוד גדול וקדוש מר ורב
דוד ז"ל יהי' אלהיו עמו לפזייע . ונכל אשר יפנה ירשיע .
מאת הנכסף לראוהך . המשתעשע בביהך השמח בכחרהך .
המתפלל המיד להתמיד שלוחך . ולהרכות תורחך . ולהאריך
בשוב ימותך . משה בר מיימון הספרדי ז"ל . אמנם כי אתם
עם כהני ה' תקראו . ונכל הנמצא כתוב לחיים תמצאו .
וראשונים בכל תלוצי ה' נבאזת תצאו . כי אתם חלק ה' ומבלו .
הנבנים אחריו החונים על דגלו . והמשרתים לפניו המיד
דזכולו . כרך ה' חילו . וספר התורה לכם נמסר . ומעת
הוקר התמיד מכם לא קר . והי' כל מבקש ה' אל משמעכם
הוא קר . כי כבר נגזר לכם להכין ולהורות . את המשפטים
ואת התורות . כי אתם שומרים אמרות ה' אמרות עהורות .
בוצרי לפנים את הכריתות . ולך ולכל בת אביך כל חמדת
ישראל . ולא ישבית לתורה מכם גואל וזאת לפנים בישראל .
וכן בהגיע כתבך המלא בכל אבן יקרה וספיר כזוהר הרקיע
לכל משכיל מזהיר . זרח אור בהיר . וכל התלמידי' נשאווהו
המיקם וכזרועם . ובשמחה נשמע מרקוק דעם . ובפתחו
שמדו על העם . וכאשר נשמעו גלוי עיניו . ונחקרו קתרי

אגרת רבינו משה בר מיימין ז"ל ית

מאפוקיו ויורא משה זיכוס מסכיו . וימצא עם הכתב אגרת .
וכל חמדה אגרת . והיא על כל מגלה גזורה : עקב היות
בה רוח אחרת . רוח חכמה ופינה רוח ענה וגבורה . היא
האגרת אשר בה השאלות והקושיות אשר לא נשמעו . והתמיהות
אשר לא נודעו . אשר להכינס משמן כשר חכמים ירוה .
ולפרקם ישאל כל סוזה . ויאמר משה תקורה גא ואראה את
המראה הגדול הזה . ובשמעי את קול הקושיות חזק ברוח
הערה . ויאמר משה זה קול עשות גבורה בהכניטו הרים רמים
ולא יוכל לעלות . ורצה לבא אל האהל והנה הדלתות נכעלות .
ושם לה עלילות . וקרד עם החרדים . והשיבאמור ימינו להשיב
על הדברים האמרים . וידי משה בכדים . ובראותו כי אפס עזוב
ועצור . הלך בדרכו וישב בבקרת הצור . ויאמר משה אל ה' אתה
אמרת ידעתוך בשם וגם מצאתוך בעיני . והנה באחרית הימים
בנאוכי בני . ואחר כל חלה הדברים והדרכים אשר בעיני לא
ישרים . דרך השרות והשרים . המה הדרכים אשר מקצתן לא
צוללים . דברי הקידות והמשלים . וזה המעט אשר דברנו בהם .
ודברנו בענייניהם לפי שהיא דרך כל סבריו לפנים . וכל אחינת
אנשי ספרד לה פונים . ואמרו חכמים ז"ל עלת לקרמא הלך
בנימוסה . וראוי להקזיר הים לאיתנו . ולהיות נשמע הדבר
לעניינו . מודיע אני משה אליך הרבה הכסוף יהונתן ז"ל כי בעת
אשר הגיע אלי כהבד ושאלותיך שמחתי שמחה גדולה . ואמרתי
לכפשי ברוך ה' אשר לא השכית לך גואל . וידעתי שהגיעו דברי
למי שידע ענייניהם . ויבין מאפוקיהם . וישא ויתן בהם
כראוי . ואמרתי לכפשי הרי זה לך למשיב כפש ולכלכל את שבתך .
וכל שאלת יפה שאלתו וכל שהקשית יפה הקשית . אל תירא כי
אתך אני . ובכר השבתי תשובה על כל שאלה ושאלה משאלות
הרב ז"ל . וזה שכתבתיך תשובות כמה שנים אם לא מדאגה
ומדבר הקולי ומרוכ המהומה כמו שנה עמדתו בחלי . ועכשיו
שכתבתי הרי אני בחולה שאין בו סכנה . אני רוב היום מקב על
המטה . ועול הגוים על צוארי . כדברי הרפואות שרפו את כפי .
ולא הכיחו לי שעה אחת לא תן היום ולא תן הלילה ומה אני יכול
לעשות אמר אשר יצא טבעי ברב הארצות . ועוד שאינני היום

אגרת רבינו משה בר מרמיין ז"ל

כמו שהיותי בימי הכמרות - אלא כשל כמי - ולכויקן ורומי
קנרה - ולשוני כבדה וירי רעשה - ואפי' לפתח אגרת קטנה
אעצל - ומפני זה אל יקשה בעיניכם על שנותי לכתוב החשובות
ומקנת הקפדים וללא כתיבתי הכל במכתב ידי - לפי שאין לי
פנאי בזה מפני כשילון כומי וקוצר רוחא מפני צורכי אלו המצטרים
לי תמיד - ומודיע אני משה להדרת הרב ר' יהונתן הכהן ולכל
המכרים המפחם הקוראים את פתחי - שאע"פ שבטרם אצור
בבטן התורה - ידעתיני - ובטרם אצא מרח' אמי לתלמוד הקדשתיני -
ולכפיץ מעבותיה תוצה כתכני - והיא אילת אהובי ואשת כעורי
אשר באהבתה הגי'ת מכאורי - ואף גם זאת נשים רבות נכרות -
פעשו לה נרות מואכיות עמוכיות - אדומיות צדוכיות תהיות - והא
יודע שלא נלקחו מתחלה לא לרקחות לטבחות ולאופות - להראות
העמים את יופיה - כי טובת מראה היא - מכל מקום לתמעטה
עונתה שהרי נחלק לבי לחלקים הרבה ככל מיני חכמה - וכמה
טרחתי יומם ולילה כמו עשר שנים רצופות בקבץ מיבר זה ואכשים
גדולים ככם הם ידעו מה שעשיתי שהרי קרנתי דברים מפורדים
ומפוזרים - בן הגבעות וההרים - וקראת אותם אחד מעיר ושנים
משמחה - וטגיאות מי יבין - והשכחה מצוי בכל שכן בזקני'
מפני כל אלו הסיבות ראוי לאפש בדברי - לכדוק אחרי - ואי אמר
הקורא כמיבר זה - כי מה האדם אשר יבוא אחרי המלך - לא הרי
הרשיתיו - ויאמר המלך ונא - טובה גדולה גשיתם עמי אתם
החכמים וכל מי שימצא דבר ויודעני טובה גמלני - עד אשר לא
ישאר שם מ"ו מפשול - שלא כתפונתי כמיבר זה אלא לפנות הדרכי'
ולהקיר המכשולים מפני התלמידים שלא הקלש דעתם - מרוב
המשא והמתן - ויבואו לטעות בפסק ההלכה - והמקום פ"ה יעזור
אתכם ואותנו על ידי תלמיד חורתו וידיעת ימודו לעולם ולעולמי
עד ויקוים בימיכם ובימינו מקרא שכתוב כתתי את תורתו בקרבם
ועל לבם אכתבו .

בשלם האגרות

זה העתקה הוא מספר בסיכות הדת

Das anta

~~XXXXXXXXXX~~